
Jeromos füzetek

---

7. szám

Húsvét '92

Szent Jeromos Bibliatársulat
« « « Budapest, 1992 » » »

Tartalom

Ajánlás	1
Csendes percek [elmékedések]	2
Jézus keresztrefeszítése (Jakubinyi György)	5
Kérdezz–felelek	8
Szentföld [tallózó]	9
Emmausz (Gyürki László)	13
A Magyar Szentföld temploma (Fáy Dániel-Tarjányi B.)	17
Bibliaolvasás (Horvay Mária)	21
A Biblia a holnap társadalmában (H. Krätzl)	23
Diákmise [gyerekprédikációk] (Bárány Béla)	26
Társulatunk [információk]	29
Jószolgálat	31

J e r o m o s f ü z e t e k

**Biblikus-lelkipásztori, gyakorlati folyóirat
lelkipásztorok, hitoktatók, bibliaapostolok
számára**

ISSN 0866-2207

Szerkeszti és kiadja:

Szent Jeromos Bibliatársulat
1063 Budapest, Szív u. 51. sz.

A szerkesztőbizottság tagjai:

Pantó Eszter, Székely István
Tarjányi Béla, Vágvölgyi Éva

Felelős szerkesztő:

Tarjányi Béla

Grafikák:

Vágvölgyi Éva

Nyomda:

Címkép: Miren Sorne, Lábmosás © Kirche in Not

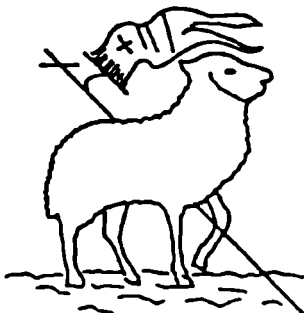

A Biblia, holnap

Milyen lesz a Biblia szerepe a holnap társadalmában? Hogy az emberek mennyire értik meg Isten Szavát, s az mennyire válik a tettek rugójává, az főleg attól függ, hogy mi válik életté a prédikációból és a katekézisből.

„Aki az Írást ismeri, az ismeri Isten Szívét” – mondja Nagy Szent Gergely. Mindenkinek, aki az igehirdetésben működik, ezt kell feltűnia tróasztala, irodája, katedrája fölé!

DDr. Helmut Krätzl püspök,
az Osztrák Bibliaközpont
püspökkari referense

Feltámadt!

Az ünnep, mely oly szomorúan
indult – örömmel, reménnyel, bizton-
sággal, étellel telt meg.

Az ünnep újra Ünnep lett, – de az apostolok már nem azért a
szabadításért adtak hálát Istennek, amelyet az egyiptomi rabságból való
kijövet jelentett. Ez a szabadítás már mást jelentett nekik: új Húsvét
érkezett el.

Ünnepeltek, – de az ő ünnepük már teljesebb volt: mert látták és
hittek. Hitték, hogy Jézus valóra váltotta mindazt, amit mondott; hitték,
hogy ő mégsem hagyta el őket, hogy mindig velük marad. Látták és hittek.
Új ünnep, új Húsvét született meg bennük. [Z. Cs.]

*****

*Jézus megváltott minket.
Nem úr többé a sötétség:
Ha el is borít néha,
A szeretet kövezet belőle.*

Ahová te mész...

*Ahová te mész, oda megyek én is,
Ahol te vagy, ott legyek én is.*

*Aküt szeretek, vár rám,
Kitárt karral
Ott áll a távolban,
S én hozzáfutok.*

*De jaj, milyen furcsa:
Ruha nincsen rajta;
De jaj, csak most látom:
A kitárt karja
Oda van szegezve.
Akit szeretek, itt van,
Karját felém tárja:
Rám vár a kereszten.*

*Ahová te mész, oda megyek én is,
Ahol te vagy, ott legyek én is.*

*****

*Elmúlt a tél.
Mosolyodból virágzó ágak integetnek.
A nap fakó fénye
Mégfényesedett szemedben
S melegen ragyog.
Eltűnt a lappangó fájdalom
Árnyéka szavaidból.
Tavaszi nap sugara
Kandikál arcod mögül,
S a csukott kapu
Kinyílt tekintetemben.
„Ami eddig volt, elmúlt.”*

*Építsd magadban
Az Isten szent városát
Kőről-kőre a falakat és a kapukat,
A Várost, melynek
„Nincs szüksége
Sem napvilágra, sem holdsugárra:
Isten dicsősége világítja meg,
Fénye pedig a Bárány.”*

---

*A Várost, mely
„Kapuit nem zárja be soha,
Hiszen nincs is ott éjszaka.”
A Várost, melyben
„Halál nem lesz többé,
Sem gyász, sem jajgatás
Sem fájdalom.”*

*Itt és most épül fel az új Jeruzsálem
Benned és bennem,
Valamennyiünkben.*

*Építsd fel magadban a Várost,
Tisztítsd meg szivedet a halott kövektől,
Melyből evilági házat építhetsz magadnak.*

*A halál után nincs se tudás, se rend,
Amelyre most törekszel;
Nincsenek vallások, nincsenek egyházak,
Se szerzetesrendek.
Nincsenek templomok se.
Csak Isten van.*

*Tisztítsd meg szivedet a halott kövektől,
Melyből evilági házat építhetsz magadnak,
Hogy az Isten városa épülhessen benned.
A Város, hol nincs többé se nap, se éj,
Hol nincs többé félelem, se fájdalom,
Hol nincs többé halál sem, mert élő víz
forrásozik benne.*

*Mínél inkább elkészül szived belső városa,
Annál több fényt sugároz köréd az Isten
ragyogása.
Szavaid életadó igékké válnak.*

[V. É.]

Jézus keresztfeszítése

(Mt 27,33-44)

Jakubinyi György püspök

³³Odaértek arra a helyre, amelynek Golgota, vagyis Koponya hely volt a neve. ³⁴Epével kevert bort adtak neki inni, de amikor megízlelte, nem akarta meginni. ³⁵Azután keresztre feszítették, és sorsot vetve megosztották ruháján, ³⁶majd leültek és ott őrizték. ³⁷Feje fölé tették ellátésének okát kírva:

Ez Jézus, a zsidók királya.

³⁸Vele együtt két gonosztevőt is keresztre feszítenek, az egyiket jobbról, a másikat balról. ³⁹Az arra menők káromolták, fejüket csóválták ⁴⁰s mondogatták: „Te, aki lebontod a templomot és harmadnapra fölépíted, szabadítsd meg magad, ha Isten Fia vagy, szállj le a keresztről!” ⁴¹Ugyanígy gúnyolták a főpapok is az írástudókkal és a vénekkel együtt ilyen szavakkal: ⁴²„Másokat megmentett, magát nem tudja megmenteni. Izrael királya, szálljon le most a keresztről, s hiszünk neki. ⁴³Az Istenben bízott. Mentse meg hát, ha akarja. Hisz azt mondta: Isten Fia vagyok.” ⁴⁴Ugyanígy gyalázták a vele együtt megfeszített gonosztevők is.

Párhuzamos helyei: Mk 15,22-32; Lk 23,33-43; Jn 16,17-27. János leírása részletekben eltér a szinoptikusokétól. Az evangéliumok sehol nem nevezik a Golgotát hegynek, hanem „helynek”. A neve arámul „gulgulta” koponyát jelent (héberül gulgolet lenne). Az arám gulgultából lett a görög Golgota. Az evangélista le is írja a helynevet: görögül Kraníú Toposz, latinul Calvaria (koponya-hely). A hely bizonyára koponya alakú volt, s innen a név. A hely különben a falakon kívül volt, s így megfelel az evangéliumok leírásának: kimentek, kivezették (vö. Zsid 13,12: „Jézus is a kapun kívül szenvedett”).

A jeruzsálemi vallásos asszonyok bódító italt szoktak adni a kivégzendőknek, hogy enyhítsék kínjukat. A Talmud is tud a szokásról: „Rab Chisza (+309) mondta: Akit kivittek, hogy kivégezzék, mirrhát adtak annak egy pohár borban, hogy elvegyék öntudatát... Jeruzsálemből előkelő asszonyok szokták ezt önként fizetni és elküldeni” (Szanhedrin 43a = Str.-B. 1,1037). Jézus nem fogadta el az italt, mert tudatosan akarta vállalni áldozatát. A megváltás egészen az ő személyes műve, s éppen ebben van az értéke. A küldetésében való végső helytállás és engedelmesség fejezi ki az Atya előtti hódolatát.

Márknál mirrhával kevert bor szerepel, Máténál viszont „epével kevert bor”, mert így teljességbe ment a Zsolt 69,22 szava: „Ételembe

epét keverték, szomjúságomban ecettel itattak.” A szenvedő zsoldáros elpanaszolja üldözői gonosztetteit. Nála az epe a gonoszság jele.

Egy evangélista sem részletezi magát a keresztre feszítést. Egy mondattal utal rá. A kivégzendőt teljesen levetkőztették. Valószínű azonban, hogy Júdea provinciában a zsidók érzékenysége miatt – a törvény tiltotta a mezítelenséget (Ter 3,21; Kiv 20,26) – valamilyen kendőt kötöttek a kivégzett alsó testére, ahogy a feszületeken is ábrázolják. Az elitelt ruhái a kivégző katonákat illették. Mind a négy evangélista idézi a Zsolt 22,19-46-ot, amely most ment teljesezésbe: „Elosztják maguk között ruhámat, köntösömre pedig sorsot vetnek.” A zsoldáros úgy érzi, hogy ellenségei már halálra szánták, azért osztoznak még életében ruháin. A zsoldárvers a zsidó költészetben szokásos gondolatrímus szerint ugyanazt fejezi ki más-más szavakkal: elosztják = sorsot vetnek; ruhám – köntösöm. János azonban éppen abban látja a zsoldár teljesezését, hogy a gondolatrímus mindkét tagja külön is teljesül: a katonák szétosztják maguk között ruháit, de az egy darabból készült „varratlan” köntösre sorsot vetnek, hogy ne kelljen feldarabolni.

Többféle kereszthalak volt divatban. A „*crux immissa*” vagy „*crux capitata*” (beékelt vagy megfejelt kereszt) azt jelentette, hogy a keresztgerendát csapszerűen beékelték a törzsbe, s így a törzs felső része a keresztgerenda fölé nyúlt. A mi ábrázolásaink ezt a mintát követik, s ez felel meg Máté leírásának is. Csak így lehetett Jézus feje fölé írni kivégzésének okát. A másik két keresztforma: a „*crux commissa*” (összeillesztett kereszt), amely T alakú volt, vagyis a keresztgerendát felülről a törzsbe bocsátották. A „*crux decussata*” (keresztvező kereszt), népiesen András-kereszt, X alakú volt. A hagyomány szerint ilyen kereszten végezték ki András apostolt.

1968-ban Jeruzsálem mellett északkeletre egy zsidó temetőben rátaláltak egy Jehochanan nevű keresztre feszített zsidó csontjaira. A csontok egy tartóban voltak (ossarium).

Valószínű, hogy egyike a több ezer zsidónak, akiket a rómaiak – Josephus Flavius leírása szerint – a több évi ostrom alatt Jeruzsálem környékén Kr. u. 70-ig keresztre feszítettek. Természetesen ez még nem jelenti azt, hogy Jézust is éppen úgy feszítették keresztre, mint ezt a megtalált halottat. De a lelet alapján pontosan lehet rekonstruálni Jézus keresztre feszítését is. A két lábat egymásra tették, s egyetlen szeggel szegtezték át a két sarokcsontot a fához. A szegfej és a láb között még szorító faléccet is alkalmaztak. Valószínű

---

hogy ülődeszkát (sedecula) is erősítettek a keresztre, különben a szeg nem bírta volna el a súlyt. A haldokló kínjában néha erre nehezedett, hogy megpihenjen, de éppen ezzel is hosszabbította szenvedését. A kezeket a singsont és az orsócsont között szegezték a keresztgerendához, tehát nem a tenyéren át, mert kiszakadt volna. Valószínű, hogy a rászegezés előtt még rá is kötözték a fára a kivégzendőt.

A kereszt felirata elrettentő példaként hirdette mindig a kivégzett bűnét. Jézus a felirat szerint azal vétett, hogy királyt akart lenni.

A felirat szövege eltér a négy evangélistánál, de a tartalma mind-egyiknél ugyanaz. Jézus a zsidók királya. Máté számára ez megint azt jelenti, hogy a gúnyos felirat valóban annak mondja Jézust, aki: a megígért messiás-királynak. János szerint „héberül, latinul és görögül” írták meg a feliratot. Nincs eldöntve, hogy a „héber” valóban hébert jelent, vagy inkább az akkor használt arámot.

A Jézussal együtt felfeszített két latort Máté csak kétszer említi, mind a kétszer ebben a szakaszban: hogy vele együtt feszítették fel őket és hogy ők is gyalázták Jézust. Lukács viszont megemlékezik arról, hogy egyiküket Jézus példája megindította, felismerte benne a Messiást és üdvösségét kérte tőle (Lk 23,43). Máté „gonosztevőknek” (görögül: lesz-tész) nevezi őket, de valószínű, hogy zelótákról van szó. A Jézus ellen emelt politikai vád is hasonló: királlyá akarja tenni magát a római császárral szemben. Nevük, sorsuk ismeretlen.

A nyilvános kivégzések minden korban a tömeg gúnyjával jártak. Máté három gúnyolódó csoportot említi: az arra menőket (39-40), a zsidó vezetőket (41-43) és a két latort (44). A kivégző hely azért is a kapu közelében volt, hogy minél többen láthassák az elrettentő példát. Máté a felsorolásban a főpapok és írástudók mellé mindig odateszi a véneket is.

Jézus kigúnyolása az ellene emelt vádra vonatkozik: kigúnyolják messiás voltát és a templom felépítésére vonatkozó mondását (26,61). Máté szó szerint utal a Zsolt 22,8-ra: „Mind, aki lát, gúnyt űz belőlem, elhúzza a száját és csóválja a fejét.” A zsoltár egy ószövetségi szenvedő panaszát és reményét fejezi ki. Az Újszövetség 21-szer idézi ezt a zsoltárt szó szerint, vagy csak utal rá. De ez is mutatja, hogy mindig Jézust látták meg a szenvedő zsoltárosban, vagyis jövődőlésnek vették. Ezt fejezi ki Máté irodalmi eljárása is: a zsoltáros szavaival fogalmazza meg a Jézust érő gúny szövegét.

A 42. vers gúnyja az apostoli egyház hitét is kifejezi. Jézus éppen az, akinek gúnyolják. Amikor gúnyolói nem hiszik, hogy messiási hatalma van, mert nem szabadítja meg magát, Jézus éppen akkor teljesíti messiási küldetését, mert kereszthalálával minden embert megszabadít vagyis megvált.

Jakubinyi György: Máté Evangéliuma, Sz.I.T., 315-17.o.

Kérdezz – felelek

Mivel magyarázható, hogy János evangéliuma – amely pedig igen sokat beszél az utolsó vacsoráról – éppen az Oltáriszentség alapításáról nem mond semmit?

János evangéliuma az első század végén készült, amikor már rendszeres volt az alapítás szavainak elisméltése a szentmisében. Az utolsó evangélium szerzője nem akart közismert dolgokat ismételni írásában. Ez egyébként más témákra is igaz a negyedik evangélium esetében: János nem ismétli sem a Jézus szavakat, sem a sok csodát, amely megtalálható a korábbi evangéliumokban.

Mit keresett a kard Jézus tanítványainál (vö. Lk 22,38: Kettő elég lesz!)?

A palesztinai vándorok, utazók, így a zarándokok is ki voltak téve rablótámadás veszélyének (vö. az irgalmas samaritánus története) ill. egyéb zaklatásoknak (vö. Lk 9,53-54). Természetes szükségszerűség volt védelmi eszközöket hordani. Ilyenek voltak a bot (husáng), a kés (tőr) és a kard. Mindezt a zarándokok a városban is maguknál tartották. – Az utolsó napokban mindenki érezte már, hogy Jézus és követői veszélyben vannak. Okkal számíthattak arra, hogy életveszélyes támadásnak esnek áldozatul.

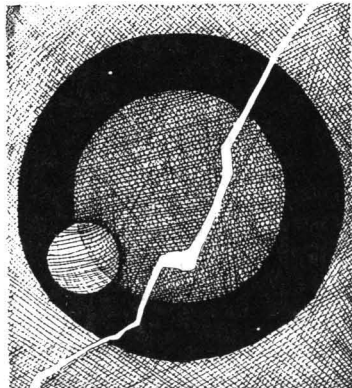
Szentföld

Tallózás a „Szentföld” c. újság
1940–41-es számaiból

„A rómaiak szokása az volt, hogy a kivégzettet hosszú ideig hagyták függni a kereszten még a halál után is. Jézus esetében a temetés mégis gyorsabban követte a kivégzést. Nem a római katonák sürgették, hanem a zsidók, akiknek törvénye megkövetelte, hogy a kivégzettet még az ünnep beállta előtt el kell takarítani. Jézus halálakor még hozzá kell vennünk, hogy az húsvét előestéjén történt, amikor a 9 órakerék bekövetkezett (d.u. 3 óra) halál ideje már alig egy órával előzte meg azt a szürkületet, amelyen beállt a húsvéti ünnep a maga szigorával, teljes munkaszünetet előíró parancsával. A temetést Jézus hozzátartozóin kívül elsősorban Arimatheai József és Nikodémus sürgették. Arimatheai József a szanchedrin befolyásos tagja, aki ezen a címen bejáratos volt a helytartóhoz és így merete elkérni Jézus holttestét. Míg Arimatheai József a helytartónál járt, Nikodémus megtesz minden előkészületet a temetésre, hogy az még a szombat beállta előtt megtörténjék. A bebalzsamozásra azonban már alig maradt idő. Még az volt a szerencsénk, hogy nem kellett sír után járniok, mert Arimatheai József átengedte a maga számára készített sírját Jézusnak (Mt 27,60). Szent János azt az értékes megjegyzést fűzi hozzá, hogy ez a sír, amely egy kertben volt, közel feküdt a Golgothához (Jn 20,41k). Szent Jánosnak ezt az adatát megerősíti az egész temetésnek leírása, amelyre semmiképp sem kerülhetett volna sor, ha a sír a kivégzés helyétől távolabb feküdt volna. Hiszen a hívtalos ügyek elintézésének gyorsasága és a sír közelségének ellenére is csak annyi idejük volt, hogy Jézus testét ideiglenesen elhelyezzék benne és hogy a bejárat elé hengerítsék a nehéz követ (Mk 15, 46-47). Szt. Márk itt még följegyzi, hogy az asszonyok mindezt figyelmesen nézték és megjegyezték maguknak a sírt.”

Szentföld, 1940. november

„A Szent Helyek akkor kerültek veszélybe, amikor a Bar Kochba-féle lázadás leverése után 135-ben azt határozták el a római hódítók, hogy Jeruzsálemből pogány gyarmati várost létesítenek. A római gyarmat-városok építésének kialakult rendszere volt: középpontban a fórum állott megszokott szentélyeivel, hívtalos épületeivel, terekkel, utakkal és diadalíval. Ilyen nagyarányú építkezéshez természetesen hely és anyag kellett.

Az új város építésénél Hadrianus császár római építészeti keresve sem találhattak jobb helyet a Golgota területénél: itt lehetett egyedül egy új városközpont létesíteni, ahol a régi városfal és a kapubástya pompás nyersanyag-készletet szolgáltatott az építészeknek és ahol az új város fejlődését lehetett remélni. [...] Az új városnak szabályos négyszög-alakot szántak az építészek és középpontjába helyezték a rómaiak városaiban elmaradhatatlan Forum-ot.

Ez a központ a Golgota lapos tetejére került. Az orosz apácák zarándokházában megtalált értékes romok ennek a Forum-nak lépcsőzetét mutatják és ennek arányait is sejtetik.

Természetes, hogy az építés megkezdése előtt előbb a talajt kellett színtezni. A Golgota kiszögellését ki kellett szélesíteni – főleg észak-dél irányban, a régi fal mellett vont nagy árkot és a Gareb-hegy oldalában nyitott kőbányát elválasztó kis völgyet is be kellett tömni. A feltöltés és kiszélesítés munkálatainak már a Szent Helyek is áldozatul estek. A Golgota háta ugyan érintetlenül maradt – mert az adta meg az új Forum szintjét; de már a Szentsír hordalékok és törmelékek alá került. Szt. Ózséb keserves panaszkodással érzékelteti azoknak a keresztényeknek fájalmát, akik ennek a munkálatnak szemtanúi voltak. „Istentelen emberek vagy inkább az egész ördögi fajzat a halhatatlanságnak eme isteni emlékét a feledés és a sötétség homályába törekedett borítani” – írja Konstantin élete c. könyvének III. 25. részében. A továbbiakban így részletez: „Ezek az istentelen emberek nagy fáradtsággal földet cipelnek ide és elborítanak mindent, különösen az üdvösségnek barlangját... Majd amikor a feltöltés már elérte a kívánt magasságot, kövekkel fedik be és így rejtik el a szent barlangot. Végül mintha mást sem akarnának, a lelkek számára emelnek sírboltot a talajszint fölött... felépítik a tisztátalan gonoszlelkek tiszteletére Aphrodite sötét barlangját...” Szt. Jeromos még tüzetesebben írja le a Szent Hely profanálását: „Hadrianus korától Konstantin uralkodásáig, mintegy 280 éven át a feltámadás helyén Jupiter bálványképét, a Kereszt szikláján Vénusz márványszobrát imádták, amelyet a pogányok emeltek; az üldözők azt képzelték, hogy ha bálványaikkal profanizálják a Szent Helyeket, megfosztanak bennünket a feltámadásba és a keresztbe vetett hitünktől” (58. levél).

Bármennyire megdöbbenő is a Szent Helyek ilyen megszenteltség-telenítése, a mi tárgyalásunk szempontjából mégis nagy értéket jelent ennek ismerete. A pogány építkezés eltűntette a Szent Helyeket a hívek szeme elől, de ugyanakkor jelt állított följük, amely figyelmeztetésül szolgált az ott élő kersztényeknek, hol kell keresniük és tisztelniük a megváltás szent eseményeinek színhelyét. Sőt ennél többet is tett. A betemetett Szent Helyeket megóvta a pogány durvaságoktól és esetleges rombolásoktól is. Végeredményben tehát ez a vétkes tett is eszközzé vált a Gondviselés kezében, amely jó cél szolgálatába került: hitese tanúja lett a megváltás legszentebb helyeinek.”

+ Ijjas József [Szentföld, 1941. január]

Hogyan őrzik a Szentsírt?

„Hogyne tapadna minden hívő lélek ehhez a Szentsírhoz, ahol az egész világ isteni Barátjának Teste pihent három nap és három éjjelen? Hisz ennek közvetlen közelében, a Golgotán áldozta föl magát az emberiség örök üdvéért, és minden kétséget kizáró módon bebizonyította a bűnösök iránti határtalan szeretetét. [...]

A katolicizmus jogainak megvédése és a Szentsír körüli folytonos imádkozás egyet jelentenek. [...] Ha egy egyház szerzetesei valamely jogos ájtatosságot egynéhányszor elmulasztanak: azonnal elvesztették jogukat e szertartás végzésére. Ez a szabály a legcsekélyebb szokásokra is kiterjed. Ha a sekrestyés nem harangozik valamely imára abban a pillanatban, amikor azt végezni szokás, illetve kell: a vetélkedő egyház sekrestyése megelőzi, és attól fogva magának követeli minden esetben az elsőbbségi jogot. Elgondolható, mekkora figyelemre, pontosságra, áldozatkészségre van szükség ahhoz, hogy valaki a Szentsír méltó őre legyen!

Csudálatos a Szentsír belső élete! Az imádság itt úgyszólván soha se szünetel. Mikor a barátok pihennek, akkor zarándokcsapatok rajznak, egyik a másik után, békeidőn polgári öltözetekben, háborúban katonai egyenruhában. Az egész világon itt imádkoznak legtöbbször. [...]

Éjjél előtt félórával minden páter cellájában megszólal a villany-csengő, és a görög [szerzetes] falapokon kezd kalapácsolni. Mihelyt ez az ébresztőt elvégezte, a mi sekrestyésünk kezdi húzni a kis harangot, amely emeleti kórusunk sarkán függ, kötele pedig e kórus padlóján (Szt. Magdolna mennyezetén) át fűrt lyukon keresztül lóg alá. Utána az örmény kezdi a kalapács muzsikát. Ünnepeles alkalmakkor a keletiek csengő

---

fémlapokon dobolnak, vagy harangocskákkal rendeznek harangjátékot. A három szertartás megkezdzi az éjjeli imaórát: a „latin”-ok ott, ahol a hagyomány szerint a feltámadott a Szűzanyának megjelent, és az Ostorozás oszlopa áll; a görög a bazilika főhajójában, „a világ köldöke” előtt; az örmény pedig a körépület vagy kupola túlsó kórusán. A görög, az örmény és a kopt egymásután tömjénezik az Ostorozás oszlopát. Matutinum és Laudes után mi aludni térünk, a görög pedig misét énekel a Szentsírban magában. Utána az örmények énekes miséje következik. Mindkettő kb. 2-2 óráig tart. 4 és fél 5 között a mi Urunk dicsőséges Sírja a katolikus Világegyház papjaié, egészen reggel nyolc óráig. [...] Nyolc óra után a Szentsír és a Golgota szabad: a világiaké.”

Szentföld, 1941. április

Szentföldi hírek, 1940

„A rádió használatát Palesztinában megtiltották a kávéházakban, kimérőkben és nyilvános helyeken, továbbá az autókban, hogy megakadályozzák a hamis hírek terjesztését, – mondja a megokolás. Haifa polgármestere 1940. május 1-től a zsidó Ghabbtai Lévy lett, az arab Hasan Bey Shukri után. – A híres nemzeti arab író: Rashid el-hagg Ibrahim a Filastin nevű arab újságban kijelentette, hogy vissza kell térniük a fez viseletére, mert a beduin fejviselet okai megszűntek. A földközi tengeren szünetelő forgalom egyre inkább érezteti hatását Palesztinában is.

Irak kormánya a házasság kötésének megkönnyítésére leszállította a menyasszonyi ajándék összegét (amelyet a vőlegény ad a menyasszonynak); továbbá követeli a jegyesektől, hogy a nő legalább 15 éves, a férfi pedig legalább 18 éves legyen, és igazolják, hogy nincsen se tüdőbajuk, se vérbajuk. Eddig már 12 évesek is házasodtak. Az új rendelkezés ezt akadályozza meg.

Egyiptom egyik minisztere elrendelte, hogy a mecsetekben a valóság buzdítások közben beszélni kell a testi tisztaságról, a lakások és az élelmiszerek tisztántartásáról is, hogy a tifusz ellen könnyebb legyen védekezni.

Kairóban az arab világ vezetői gyűlést tartottak júniusban és azt határozták, hogy az arab nemzeti eszméért és az izlám törekvésekért az adott alkalommal síkra szállnak. A keresztények pedig egymás ellen küzdenek!”

Szentföld, 1940. augusztus

EMMAUSZ

Az archeológia és szövegkritika összefüggései

„Ketten közülük még aznap egy Emmausz nevű faluba mentek, amely Jeruzsálemtől hatvan stádiumnyira fekszik” (Lk 24,13). Ismerős az evangéliumi elbeszélés a két tanítványról, akiknek Jézus útközben megmagyarázza az Írásokat, betérve házukba, a kenyértörésnél pedig megismerteti magát velük.

Hol található Emmausz, ahova ez a két tanítvány tartott? A kérdésre nem könnyű feleletet adni, mert Jeruzsálem környékén két szentély is található, amelyek az előbbi evangéliumi eseményre hivatkoznak. Az egyik Jeruzsálemtől 12 km távolságra van, a neve „el Qubeibeh”. Ez a távolság megfelel a 60 stádiumnak, amit az evangélium kéziratai hoznak, de erről a helyről nem beszél a hagyomány. Nagyon sok Szentfölddel foglalkozó könyv egyszerűen meg sem említi (vö.: Kroll, Jézus nyomában, 525-531). Ezt a helységet nem ismeri Szent Jeromos sem, aki pedig hosszú évtizedeket töltött Betlehemben.

A másik Emmausz viszont 160 (egészen pontosan 175) stádiumnyira van Jeruzsálemtől, ami 29 km-nek felel meg. Ez utóbbi Emmausz nagyon jól ismert a Bibliából, a mai Amvasz, a régi Nikopolisz. Annyit biztosan állíthatunk, hogy Nikopolisz neve korábban valóban Emmausz volt. Szerepel a Makkabeusok korában, mint erődítmény; egy lázadás során a rómaiak felégették. A kérdés csupán az, hogy volt-e egy másik Emmausz is, amelyet az Üdvözítő húsvétvasárnap meglátogatott a két tanítvánnyal.

Josephus Flavius három Emmauszt említ írásaiban. Az egyik Galileában van a Genezáreti tó mellett (az Ószövetségben Hammat néven szerepel). Ez szóba sem jöhet a mi esetünkben. A másik két Emmausz Júdeaában van. Az egyik a már említett Nikopolisz, amely Jeruzsálemtől 160 stádiumnyira van légvonalban. A másik Emmausz viszont Jeruzsálemtől 30 stádiumnyira volt a zsidó történetíró és egyéb szövegek szerint. Josephus ezt írja: „Vespasianus császár nyolcszáz kiszolgált katonának letelepedési helyül Emmauszt adta, amely Jeruzsálemtől 30 stádiumnyi távolságban van.” A helység régi neve nem maradt fenn, vagy talán

---

átkeresztelték. Azt is tudjuk, hogy a Bar Kochba féle felkelés idején ez az Emmausz a vidék többi falujával és városával együtt teljesen eltűnt. A távolabbi, síkságon lévő Emmauszt azonban megkímélték a pusztítások és továbbra is fennmaradt. Kr. u. 223-ban városi rangot kapott, s a rómaiaknak a zsidók felett aratott győzelme emlékére „Nikopolisz”-nak, a Győzelem városának nevezték. A Níceai zsinat püspökei között szerepel Nikopolisz püspöke is. Az arab hódítás idején veszítette el jelentőségét.

A 3-4. században az egyházírók – Origenész, Cézarei Euszébiosz – csak egy Emmauszt ismernek: Nikopoliszt. Ők úgy vélték, hogy ez az evangéliumi Emmausz. A probléma azonban számukra is ismert volt: Ez az Emmausz nem hatvan stádiumnyira van Jeruzsálemtől, hanem majdnem háromszor annyira... Vannak viszont szövegemlékek, amelyekben 160 stádium olvasható. Szövegkritikai problémával állunk szemben. Melyik változatot kell előnyben részesíteni? A szövegkritika szabályai szerint mindig a nehezebb olvasást kell eredetinek tekinteni. Ez a szabály arra alapul, hogy a másolók a számukra érthetetlen, vagy nehéz szöveget általában igyekeztek „érthetővé”, „világossá” tenni, kijavítani. Úgy gondolták, hogy nekik biztosabb ismereteik vannak, és ezért javítottak a szövegen.

A mi szövegünkönél a következőket mondhatjuk: Úgy látszik, hogy Szent Lukács egy nyugodt vasárnap délutáni sétát ír le. Ezt a távolságot – óránként 6 km-es utat – megerőltetés nélkül meg lehet tenni. Ugyanakkor 29 km-t gyalogolni Jeruzsálemből, majd egy rövid étkezés után „este felé” visszafordulni és megtenni ugyanezt az utat? Ez összesen 58 km. Sokkal valószínűbb a 23 km.

Nézzük azonban magát a szöveget. A „hatvan stádium” az A, B, D kódexekben és a Bodmer papírusz szövegében található. Ez magában is vitathatatlan bizonyíték lenne, mert a legrégebb szövegemlékek tanúsága a „legjobb” szövegekben található, ezenkívül néhány keleti fordításban, valamint Szent Jeromos néhány idézetében, amely követi Cézarei Euszébioszt. A szövegkritika szabályai szerint minden régi szövegváltozat, bárhol is található, megőrizhet eredeti formát, még a „jobb” kéziratok olvasási módja ellenére is. Mi lehet a megoldás a jelen esetben? Mit bizonyított a „160 stádium” változat? A megoldás kulcsa szövegkritikailag a következő lehet: Aki Palesztína középső részén élt, vagy bizonyos

---

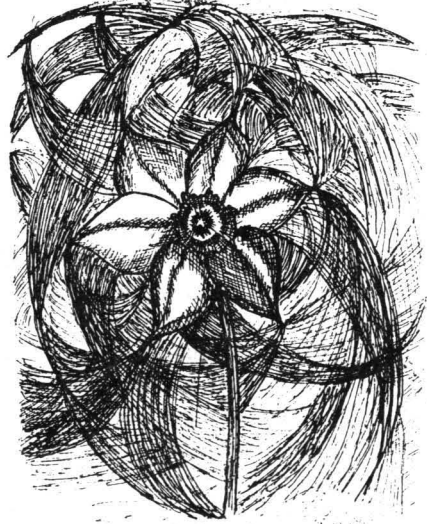

ismerete volt erről a vidékről, annak nagyon jól kellett ismernie Emmausz-Nikopoliszt a síkságon, 29 km-re Jeruzsálemtől. Aki viszont ismerte, az nehezen tudott volna tévedni 100 stádiumot a távolság megjelölésében.

Egy ilyen tévedés előfordulhatott volna egy egyiptomi vagy még távolabb élő másoló esetében. De teljesen ki van zárva egy palesztínai másolónál, aki meg tudta nézni az eredetit. De egy szövegkritikában járatos szentírásmagyarázó esetében, aki Cézáréban lakott (mint pl. Origenész), még eredeti szöveg hiányában is lehetséges volt a javítás. Nagyon jól tudta ugyanis, hogy Emmausz (amelynek jelentése „tisztá forrás”) eléggé gyakori név. Több faluban is előfordul, amelyek pár km-re vannak egymástól.

Azt az Emmauszt azonban, amely Palesztína keresztény életében ennyire jelentős, meg kellett különböztetni a többitől. A kevésbé ismerős, sőt időközben teljesen feledésbe merült Emmauszt, amely 60 stádiumra volt Jeruzsálemtől, azonosította a nagyon is jól ismert Emmausszal, az akkori Nikopolisszal. A „160 stádium” javítást a szövegben a szövegkritikusok ma általában Origenész iskolájának tulajdonítják. C. Tischendorf még azt írja: A 160 stádiumot tartalmazó kéziratoknak nem lehet nagyobb jogosultságuk, mint azoknak, amelyekben 60 stádium áll. R. P. Lagrange szerint viszont: A 60 stádium olvasat fönntartandó a szövegkritika szabályai szerint. Emellett szól a kéziratok hagyománya.

Mint látjuk, a szövegkritika Nikopolisz ellen szól. Ugyanakkor a másik Emmausznak sem veszett el teljesen a nyoma a századok folyamán. Igen sok frás állítja, hogy Jeruzsálemtől 60 stádiumnyira van. A keresztések is Jeruzsálem közelében keresték. 1099-ben a keresztések Liddából Jeruzsálembe menet egy római úton egy helységbe érkeztek, amelynek a közelében bővízű forrást találtak. Ugyanezen a helyen a frankok romokban lévő régi

szentélyt találtak, amelyen egy zsidó ház épült. A környékbeli keresztények azt tartották erről a helyről, hogy Szent Lukács Emmausza. A Qiryet el Enab nevű helységet azonosították Emmausszal és 1141 után templomot építettek itt. A Hattín-i csata után ennek a helynek a jelentősége csökkent. Később is sokan keresték Emmauszt ezen a helyen, de csak romokban heverő templomot, s majdnem teljesen kihalt települést találtak.

Mit mondhatunk a síkságon lévő Emmausról, a ferencesek Emmauszáról, el Qubeibeh-ről? J. Murphy-O'Connor röviden így foglalja össze: Kr. u. a 8-9. században az arabok házakat építettek a római út mellett, amely a síkságra vezet. 1114 és 1164 között a keresztések egy falut alapítottak itt, amelyet Parva Mahomeri-nak neveztek el a kis mohamedán emlék miatt (talán innen ered az el Qubeihev = kis kupola elnevezés is).

Lehetséges, hogy pihenőhelyet akartak ezzel biztosítani a Jeruzsálembe igyekvő zarándokoknak. Ebben a helységben volt egy templom és egy erődítmény. Később a keresztények úgy gondolták, hogy egy templom építése ezen a helyen Krisztus életének egyik eseményére emlékeztet... Valószínűleg nemcsak erről lehet szó, hanem helyi hagyomány is fűződhet hozzá. Mások úgy gondolták, hogy ezt a hagyományt támasztják alá az 1873-ban végzett ásatások, amikor előkerültek a régi szentély romjai. Eredetét egyesek a keresztések, mások a bizánci korra teszik. A templomba egy ház van beépítve, amelyben egyesek római kori építményt látnak. A mai templomot úgy tervezték, sőt harmóniáját is fölládozták azért, hogy ezt a házat magába foglalja. Ez lenne Kleofás háza?

B. Bagatti 1940-44 között újabb ásatásokat végzett a szentély körül. Előkerült a római út, amely Jaffa irányába folytatódik. Az ásatásokból azt is bizonyította, hogy ez a hely az Üdvöztető idejében lakott település volt, s a templomba beépített ház nem anakronisztikus.

A szövegkritika kizárta Emmausz-Nikopoliszt, de az archeológia nem tudta teljes bizonyossággal megoldani, hogy hol is volt az evangéliumi Emmausz. Az „Emmausz-kérdés” továbbra is megoldatlan a tudósok számára. A zarándokok pedig továbbra is fölkeresik mindkét helyet, hogy elmélkedjenek Szent Lukács szövegén és feleletet kapjanak a kérdésre: Hogyan találkozunk mi a feltámadt Krisztussal? Számunkra a válasz a fontos: Találkozunk vele Igéjében és a kenyértörésben.

Gyürki László

A Magyar Szentföld temploma

Fáy Dániel – Tarjányi Béla

A budapesti Hüvösvölgyben a negyvenes évek végén befejezés előtt állt a Magyar Szentföld temploma. Ez a templom, amely, ha elkészül, párját ritkította (volna) a világon, osztozott oly sok más, nemzeti kincsünk sorsában, és árválkódván várja, hogy lesznek-e, akik fölébresszik álmából. 4. számunktól ennek az egyedülálló alkotásnak a történetét ismertetjük, abban a reményben, hogy ez a csodálatos mű, a Magyar Szentföld még feltámadhat poraiból.

VI. A rombolás

Amikor a Betlehemi barlang és Keresztelő János kápolnája elkészült, azonnal fel is szentelték ezt a részt, és az ünnepi időszakban az építkezésre való tekintet nélkül igen nagy tömegek látogatták. A felszentelés egyébként az adakozási kedvet is fellendítette, ennek köszönhető Mária szentélyeinek (1-2-3. kápolnák) felépülése. 1942 végére készült el ez a három szentély. Velük párhuzamosan építették meg a Lourdes-i barlangot valamint a názareti Mária Kutat. 1943-ban kerültek tető alá a 6-7-8. szentélyek, de a Szent Család barlangjának barlangosítását már az ostrom utánra hagyták. 1944 végéig még felépül a Tábor szentélye, és fölötte az emeleten a Cenákulum, ahová külön lépcsőház vezetett. Ekkor a hideg idő beállta miatt abba kellett hagyni a munkát (ez már közvetlenül Budapest ostroma idején volt!). A megépült tíz szentély óriási eredménynek számított ezekben a háborús időkben.

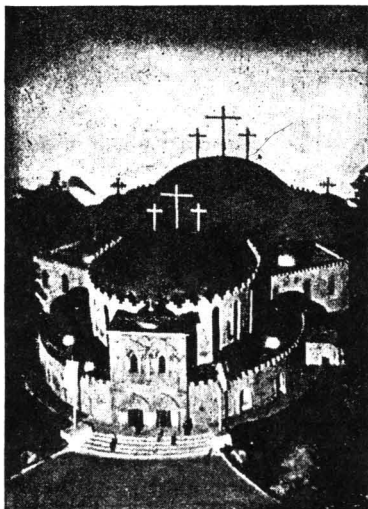
A háborút sikeresen átvészelő, hihetetlen áldozatok árán félig felépült templom sorsa 1945-ben megpecsételődött. Molnár Farkas 1945 januárjában meghalt. Az ostrom után Molnár Farkas feleségének ajánlására dr. Szendrői Jend veszi át a munkát. Mivel Molnár Farkas csak vázlatos terveket készített a templom el nem készült részéről, Szendrőinek kellett volna kialakítania sok apró részletet.

1946 után már nem szenteltek fel több szentélyt. Az épülő oltárok, mozaikok egy része eddig Jaffából érkezett. (Több láda követ és ereklyét küldtek a Magyar Szentföldre. Az ott élő ferencesek és ferences kispapok éveken át gyűjtögettek az értékes anyagot a templom és múzeum számára.) Erre a továbbiakban nem volt lehetőség.

A templom főfalai is készen álltak már, csak a kupola hiányzott. Rendkívüli nehézségek árán együtt volt a kupolához szükséges temérdek anyag, a kupolaácsolat készítése befejeződött. Csak fel kellett volna hordani a borítást, amikor ... a ferences barátokat elhurcolták, az épületet pedig államosították.

A kupola lett volna a templom legfőbb ékessége, de így csak terv maradt. A terv készítőjének kilétéről megoszlanak a vélemények, valószínűleg azért, mert több terv is készült. Az egyik terv még Molnár Farkas idejében született, és Memyhárd István

---

Az álom (makett) ...

lentős részét elhelyezzék itt ideiglenesen. Ez az anyag az ostrom alatt valóban megmaradt, épségben. A háború után az „átmeneti idő” a helyhiány miatt egyre húzódtott, majd az államosítással véglegessé vált a Levéltár jelenléte.

Az ötvenes években több átalakítást is végeztek az épületen. A körfolyosó építése, a hátsó sekrestye lebontása és az ajtók, ablakok egysíkúsdása tehető erre az időre. Az épületben még nem volt semmilyen közmű, ezért alkalmatlan volt a levéltári anyagok huzamosabb ideig való tárolására. 1974 vége felé végre elfogadtak egy beépítési (átfogó átalakítási) tervet, de ez is csak rövid távra szólt volna. Így a tényleges átalakítások csak ötletszerűen, egészen gátlástalanul, drasztikusan folytak le, hiszen a sürgős helyproblémák ideig-óráig való megoldását szolgálták. Amikor úgy látszott, hogy semmilyen más, végleges megoldásra nem nyílik lehetőség, a Fővárosi Tanács a templomépületet hivatalosan is kiutalta a Levéltár részére, s lehetővé tette, hogy a teljes átalakítás elkezdődjék. Ennek célja az lett volna, hogy egy közművesített, speciális levéltári funkciók betöltésére alkalmas épületet hozzanak létre.

A BVTV kapta a feladatot a terv elkészítésére, ahol az építészek alternatív tervet dolgoztak ki. Az egyik változat a központi tér teljes beépítését irányozta elő, ez ellen azonban tiltakoztak mindazok az építészek, akik értéknek tekintették a templomot, mint Molnár Farkas művét. A másik változat ennek a szemléletnek megfelelően

---

névéhez fűződik. Ez egy 6, illetve a peremek felé 10 cm-es vastagsággal tervezett, ellipszis alaprajzú, elliptikus paraboloid alakú kupola, üvegtéglaak beiktatásával. A kupola vasbeton héjboltozat, külső felületén hő- és nedvességszigetelő lemezekkel burkolva.

A háború után az épület hosszú időn keresztül a szabadrablás és a szándékos rombolás martaléka volt. Az építési anyagnak, állványzatnak nyoma veszett, az oltárokat, oszlopokat, díszítőelemeket szétverték, darabjait szétthordták, beépítették. Így ilyen beépített ajtó található a Heinrich u. 3. szám alatti szobrászműhelyben. Valamikor a betlehemi barlang oldalajtaja volt.

A szétvert, lecsupaszított falak és helyiségek egy darabig senki földje voltak, aztán traktorállomásra, végül az Országos Levéltár hasznosította és hasznosítja ma is. A Levéltár úgy került ide, hogy 1942-ben engedélyt kaptak arra, hogy iratanyaguk je-

olyan terv volt, amely a templomot meghagyta volna érintetlenül, a Levéltár új épületeit pedig a templom köré helyezte el. Végül is egy harmadik tervet fogadtak el, amit kompromisszumnak is felfoghatunk. Ennek célja az volt, hogy a levéltári céloknak mindenféle szempontból megfelelő, korszerű épületet hozzanak létre. A központi teret nem építették be, csak véglegesítették a már korábbi átalakításokat. A terv kivitelezése 1979-ben kezdődött meg.

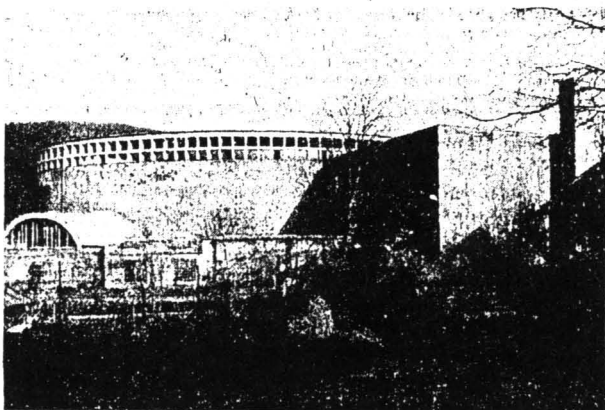
Az épület mai formájában mindenképpen méltatlan eredeti rendeltetéséhez, tervezőjéhez. Ráadásul a levéltári funkciókat sem tudja kielégítően betölteni. Megesett már a történelem folyamán, hogy templomból mulató (Rendezvényközpont), mulatóból templom (Böszörményi u. 28.) lett.

És aki mindezt megálmodta, Majsai Mór OFM atya? Vajon ő hogyan élte túl nagy álmának szertefoszlását, a befejezés előtt álló, egyedülálló mű pusztulását? Giczey György, az Új Ember munkatársa 1986-ban felkereste az akkor már ágyban fekvő, 95 éves Mór atyát:

A Mártírok úti rendház egyik kis kertre néző szobájában fekszik, szentferenci derűvel az arcán, ami akkor világosodik mosolygá, amikor a Szentföld jelentőségéről beszél. Jóval nehezebb az emlékek felidézése, amikor eseményekben gazdag életének egy-egy szakaszáról kérdezem. [...] Hét alkalommal járta be Jézus útjait, s irinnen ered a hatalmas, egész életét meghatározó gondolat: a Magyar Szentföld létrehozása. [...] 1942-től 10 mellékoltár meg is valósult. Ezekben az években ott a Hűvösvölgyben működött egy kápolna is, továbbá a Szentföldet ismerető múzeum és egy Szent Antalról elnevezett árvaház.

Megvalósult a [szentföldi] botanikus kert, s néhány ferences pap és testvér már az alapítóval együtt kiköltözhetett ide, ahol vasránaponként 2-3 ezer ember is megfordult. [...] Egy évben harmincöt ezer zarándok végezte el itt a szentáldozást...

1951-ben azonban vége szakadt mindennek.

...és a valóság (levéltári műhely)

Mór atya 95 éves korában

Majsai atyát néhány társával együtt bebörtönözték. Később ügyét a Grósz-perrel hozták kapcsolatba. Ő maga azonban már nem emlékszik az ítélet indoklására, és arra sem, hogy pontosan hány évig kellett raboskodnia...

Szinte természetes a kérdés, hogy most vajon akad-e olyan rendtársa, aki újra neki-

látna a „Magyar Szentföld” fölépítéséhez? A kérdésre sokáig csak mosolyog, naivitásomat latolgatva, majd így válaszol: - Aki nem ismeri a Szentföldet, hogyan folytassa? Én bejártam az egészet... és ez sok tanulmányt és szeretet kíván. Ott látni igazán, hogy mekkora az Úr Jézus élete... Aki nem járt ott, nem érti. Te már voltál a Szentföldön?

Új Ember, 1986

U t ó s z ó

A Magyar Szentföld szerepel a visszakért egyházi ingatlanok listáján, – de a lista végén, mert nem iskola, nem rendház... Nem tudni, hogy a visszaadásokkal mikor jutnak a lista végére, vagy egyáltalán eljutnak-e. A remény azonban éltet bennünket. A mai állapot pontos, mérnöki felmérése, dokumentációja elkészült. Dolgozunk az eredeti állapot szerinti rekonstrukciós terven, és rövidesen elkészül a Betlehemi barlang rekonstrukciójának kiviteli terve és költségvetése.

Folytatjuk!

---

*A Bibliában pontosan annyit találunk,
amennyit keresünk benne:*

- nagyot és istenit, ha nagyot és istenit keresünk;*
- fontosat és történetit, ha fontosat és történetit keresünk;*
- s egyáltalán semmit sem, ha semmit sem keresünk.*

(Karl Barth)

IGE = BIBLIA

A Biblia az Isten velünk megosztott Igéje

Az Ige kezdetben volt. Az Ige nem csak a teremtés kezdetén volt, hanem a megváltás kezdetén, a megváltás folyamatának minden pillanatában ott volt. Az Isten elküldte Ábrahámot arra a földre, amelyet kijelölt számára. Ugyanígy elküldte Mózeset, hogy szabadítsa meg népét a rabságból. Amikor az angyal megjelent Mária-nak, Mária azt mondta: Legyen a te igéd szerint.

Az apostolok és az egyház elindulásának kezdetén ott volt az IGE – és ott van a mi belső életünk kezdetén is. Ahogy a mi szívében jelen van az isteni Ige, annak története van: ez a mi megváltásunk története.

Elsőször is ez a legmélyebb boldogság forrása. Másodsor: bajainkban, problémáinkban ez az egyetlen biztos pont (a hívő számára). És vannak helyzetek, amikor az isteni Ige bűneink megbánására szólít.

Az egyik fró így beszél az Isten Igéjéről: Az Isten Igéje az ember szívébe beleköltözik. Így mondja tovább: Akinek a szívében ott van az isteni Ige, abból fényesen világít, és benne, a szíve mélyén rejtőzik. Aki sötétben jár, sötétje legmélyében ott van ez az isteni Ige, mint egyetlen fénypont, egyetlen szó vagy hang – ha a Biblián keresztül találkozott már Istennel. Ha így olvassuk a Bibliát, akkor a Szentírásnak nem csak a szépségét és az erejét fedezzük fel lelkünkben: a Biblia erőt ad nekünk és lelkesedést, hogy elinduljunk. Mert az isteni Ige emberi nyelven, és végső célja a mi megváltásunk.

Hogyan legyünk együtt az Isten Igéjével?

1. Keresni kell az Isten Igéjét. Sok szép könyvet olvasunk, mikor pihenni akarunk. Az olvasmányok örömet, pihenést adnak a szívének, szellemnek, – és nem köteleznek semmire. Nem állítanak eléink semmiféle mértéket, köteletséget, melyet követni kellene. A Biblia egészen más. A Biblia néha nagyon nehéz követelményeket állít eléink. Csak akkor tudjuk igazán olvasni, ha szívének mélye egészen nyitott. Mi nem azért olvassuk a Bibliát, hogy kellemes élményünk legyen, hanem azért, mert az élet értelmét keressük benne. Isten Ámosz prófétán keresztül szól, hogy hallgassuk és kövessük az Ő szavát, hogy megértsük azt. „El fog jönni a nap, amikor nem kenyérré leszünk éhesek és nem vízre leszünk szomjasak, hanem Jahve szavaira...” (Ám 8,11-12). És Jézus: „Az ember nem csak kenyérral él, hanem mindennel, ami az Isten ajkáról jön.”

2. Aki olvassa a Bibliát, annak meg kell értenie azt. Jézus kétszer is mondja, hogy akinek füle van, hallja meg. Természetesen nem csak fültre, hallásra van szükség, hanem belső nyitottságra, hogy próbáljam megérteni, meghallani Isten szavát. Aki csak felületesen olvassa, annak hét pecséttel lezárt könyv marad. A felületes olvasás megakadályoz abban, hogy meghalljam, megértsem, hogy mi az Isten üzenete számomra. Nagyon fontos a teljes odafigyelés, a többszöri, egymásutáni elolvasása annak a résznek, amelyet kiválasztottam. Jeremiás mondta, hogy amikor az Isten Igéje beléfolyt, akkor öröm áradt ki belőle (Jer 15,60).

3. Ahhoz, hogy megértsük Isten szavát, valakitől tanulnunk kell. A Biblia egyik legcsodálatosabb része a Csel 8,26kk, az etiópiai tiszt megtérésének története. Fülöp az angyaltól indítást kap, hogy hagyja el Jeruzsálemet, menjen délnek. Útközben találkozik egy zarándokkal, aki hazatérőben van és Izajás könyvéből olvas. Fülöp beszélget vele és megkérdezi tőle: Érted-e, amit olvasol? Az így válaszol: „Hogyan érteném? Ha valaki nem tanít engem, nem értem meg.” Fülöp erre megmagyarázza a szöveg értelmét, és a végén a zarándok megtér és megkeresztelkedik.

Fontos, hogy legyen valaki, aki a Biblia kezdő olvasóját tanítja. Jézus megígérte a Szentléleket, aki mindig vezetni fogja mindenkori apostalait, és az embereknek is megadja a lehetőséget, segítségét, amikor az szükségés.

4. A Bibliát imádkozva olvassuk. Van, aki úgy tartja, hogy a Biblia csak az Isten létének és tanításának a bizonyítéka. Ennél mélyebb a Biblia. A Biblia az Isten szeretetének a kifejezése, annak, hogy Ő teljesen átadja magát a világnak. A Bibliát nem azért olvassuk, hogy tudományos érdeklődésünket kielégítsük. A megváltást, a megszabadulást kapjuk a Biblia szavain keresztül. Így olvassuk ezt a Jn 8,32-ben.

5. Engedelmeskedni kell az Isten szavának. Nagyon szép az Ószövetségben a kis Sámuel története. Lukácsnál pedig Mária és Márta története, ha nagyon figyelmesen és átímadkozva olvassuk; valamint a Jak 1,22: Ne csak hallgatói legyetek Isten szavának, hanem végrehajtói is. Amikor igazán meghalljuk Isten Igéjét, akkor szívünkben készség támad arra, hogy életünkben megvalósítsuk azt. Jézus szeretetre tanít, s a kiindulópont mindig az, hogy Isten szeretet minket először, és mi szeretettel tartozunk neki.

A Biblia egyedülálló könyv. A jobb megértése nem mindig juttat el a jobb megélésre. A mi igazi, őszinte elfogadásunk képes minket elvezetni arra, hogy egyre mélyebben és mélyebben értsük meg az Isten Igéjét, Szavát, Üzenetét.

Isten üzenetének mélyebb megértése a Biblián keresztül: nyitottság a Szentlélek befogadására.

Sokszor a szentek jobban megértették az Isten Szavát, Igéjét, mint a teológusok, pl. Asszisi szt. Ferenc, Kis szt. Teréz, (Teréz anya).

Egy lelkiyakorlat nyomán – Horvay Mária

A Biblia a holnap társadalmában

DDr. Helmut Krätzl püspök

3. Isten Szava az igehirdetésben

„Az igeliturgia, a lelkipásztori igehirdetés is egészséges táplálékot és szent erőt merít az Írás Szavából” (Dei Verbum 24). Itt elsősorban a liturgia keretében mondott szentbeszédéről, a katekézisiról és a keresztyén tanítás különféle formáiról van szó.

A homlíának kimagasló szerepe van az evangélizálásban. A szentbeszéd legyen egyszerű, világos, szóljon közvetlenül a hallgatókhoz és „gyökerezék mélyen az Evangélium tanaiban”. A szentbeszéd szerves része a liturgiának. „A liturgiában ugyanis Isten szól a népéhez, és Krisztus most is hirdeti az örömhírt” (SC 33). Ez pedig azt jelenti, hogy a prédikálónak azt kell kifejeznie, amit Isten egykor közölni akart és ma is közölni akar népével. Erre azonban csak az képes, aki ismeri a szerző szándékát, aki tanulmányozza a szent szöveg szerzőjének korát, kultúráját és kifejezési formáit, aki ismeri az Írás szövegösszefüggéseit. Ez igen nagy igényt támaszt a prédikálóval szemben, akit igen fontos szolgálatára nem csak a felszentelése képesít, hanem ugyanúgy biblikus tudása, Isten Szavához fűződő egészen személyes viszonya, e Szó továbbadásával való törődése, az egész Egyház iránti felelőssége. „Jaj nekem, ha nem hirdetem az evangéliumot!” Ez a terhe a prédikálásnak, amelynek éppen az evangélium helyes magyarázata a vezérfonalát képezi.

„A katekézis mindig Isten Szavának élő forrásából meríti a tartalmát.” II. János Pál pápa „A mai katekézisiról” szóló apostoli iratában kifejezetten a Dei Verbum konstitúció 24. pontjára hivatkozik. Nincs idő és mód, hogy itt kitérjünk a vallásoktatás szempontjaira, módszerére és szabályaira. De szeretnék síkra szállni a Bibliának a vallásoktatásba való fokozottabb bevonásáért, amit ugyan minden tanuló megkap nagy általánosságban, de korántsem segítjük elő számára megfelelő formában a Bibliával való közvetlen kapcsolatot, nem lobbantjuk lángra szfvét Isten Szava iránt. Már Szent Jeromos figyelmeztet: „Aki nem ismeri a Szentírást, nem ismeri Krisztust.” S ez a tanítóra és a tanulóra egyaránt vonatkozik. Ami a „keresztyén oktatás” többi módjait illeti, a Dei Verbumról szólva csak általánosságban szeretnék mondani valamit a Biblia szerepéről a felnőttoktatásban. Tudok arról a kiváló munkáról, amelyet a bibliatanfolyamok különféle

---

---

formáiban végeznek. Ezek magas színvonalon vezetnek be a Biblia ismeretébe, tanítják a Biblia használatát. Ha azonban Isten Szavának az Egyház életében és az egyén személyes vallási életében olyan nagyszerepe van, akkor valamilyen fokon mindenkinek meg kellene szereznie azokat az alapismereteket, amelyek nélkül egyáltalán nem érthetjük meg, amit Isten a Szentírás útján ma mondani akar nekünk. Ugyanakkor megtörtént a modern bibliatudomány egészen hivatalos elismerése is; ezt – az egyház nevében tett korábbi nyilatkozatoktól merőben eltérően – éppen a Dei Verbum teljesen félreérthetetlenül rögzítette. E téren a felnőttek oktatásának nagy lehetőségei volnának, de nagy a felelősség is. Annál inkább, mivel ma a Biblia iránt megnőtt érdeklődés gyakran tévútra jut a fundamentalista bibliamagyarázat révén.

Milyen lesz a Biblia szerepe a holnap társadalmában? Hogy mennyire értik meg Isten Szavát s az mennyire válik a tettek rugójává, az főleg attól függ, hogy mi válik léletté a prédikációból és a katekéziséből. „Aki az Írást ismeri, az ismeri Isten Szívét” – mondja Nagy Szent Gergely. Mindenkinek, aki az igehirdetésben működik, ezt kell felírnia íróasztala, irodája, katedrája fölé!

A Biblia, a teológia és a Tanítóhivatal

A Zsinat félreérthetetlenül kimondta, hogy Isten leírt Szava az alapja és forrása a teológiának, „suprema fidei regula”, azaz a hit legfőbb zsinórmértéke, természetesen „una cum Sacra Traditione” (a Szenthatyományal együtt). De Isten leírt és áthagyományozott Szavának kötelező érvényű magyarázata „kizárólag az Egyház eleven tanítóhivatalára van bízva” (DV 10). Vajon ezzel ismét mindent kizárólag a Tanítóhivatalra vezetünk vissza, mintha ez volna egyedül „az alap”, amelyen minden teológia nyugszik? Hadd tegyek itt igen röviden csak néhány megjegyzést, amelyek a Dei Verbumból adódnak.

A teológia nem csupán a Szentírás „örök alapján” áll, hanem belőle nyeri rendíthetetlen erejét (roboratur) és belőle ifjodik meg állandóan (iuvenescit). A papnevelésről szóló határozatban olvashatjuk, hogy „a Szentírás az egész teológia lelke legyen” (OT 16), vagyis hogy legyen egyúttal a teológiának „döntő inspirálója” is. Ennek azonban szinte forradalmi jelentőségű következményei vannak. „Az eddigi dogmatikai kézikönyvekben a mindenkori egyházi tanítás képezte a tárgyalás alapját. Ezt követte egy szentírási és hagyományi igazolás, s ezután próbálták a témát teológiaiilag kidolgozni. Ha új kérdésekről volt szó, azok rendszerint magából a rendszeres teológiai feldolgozásból, nem szentírási indíttatásból eredtek. Nos, a papnevelésről szóló határozat szerint a

---

---

dogmatikus teológiát úgy kell felépíteni, hogy először a Biblia tanítását ismertessék (ut ipsa themata biblica primum proponantur, OT 16). Ez azt jelenti, hogy a jövőben először a Bibliát kell önmagában tekinteni, átgondolni és megkérdezni, és csak azután kezdődhet a hagyomány kifejtése, valamint a dogmatikai elemzés. Ezt J. Ratzinger írta 1967-ben a Dei Verbum kommentárjában.

De ismét nem csupán a Tanítóhivatal-e az, amely az Írást hitelesen magyarázza? A Dei Verbum nyomatékosan hangsúlyozza – és bizonyára elsőként a Tanítóhivatal által kiadott szövegek közül – a hivatal szolgálati jellegét a következők szerint: „A Tanítóhivatal nincs fölötte az Isten Szavának, hanem szolgál annak, amennyiben csak azt tanítja, ami át van hagyományozva. Isteni parancs alapján, a Szentlélek vezetésével áhítatosan hallgatja, szentül őrzi, hűségesen kifejti; és amit Isten kinyilatkoztatásként, hogy higgyük, élénk ad, azt a hitnek ebből az egyetlen letéteményéből meríti.” (DV 10) Ez – amint J. Ratzinger mondja – lényeges előrelépés a Humani generis kijelentéseihez képest. Az ugyanis, egyébként IX. Piuszra hivatkozva, kifejtette, hogy „nyilvánvalóan hiba, ha a világot a homályosból próbáljuk megmagyarázni, ami a szövegösszefüggés szerint azt akarja jelenteni, hogy nem szabad a tanítást az Írásából magyarázni, hanem csak fordítva, a Hivatal tanításából az Írást. Ilyen előzmény után a Tanítóhivatal szolgálati funkciójának nyomatékos kinyilvánítását örömmel kell fogadnunk, ugyanúgy, mint annak kimondását, hogy első szolgálata a hallgatás, – hogy maga is ismételten rá van utalva a források figyelő megértésére, azok egyre újabb megkérdezésére és átgondolására annak érdekében, hogy helyesen tudja azokat magyarázni és megőrizni.” Az egzegéták feladata pedig olyan tudományos előkészítő munka, amely alapot ad az Egyház (s ezen nyilvánvalóan a Tanítóhivatalt kell érteni) véleményének kiérlelésére. Ha ezt következetesen betartanánk, milyen sokat jelentene ez a jövőben a teológia és a Tanítóhivatal viszonyában, valamint abban, ahogyan a dogmatika a Bibliát kezeli.

[Folytatjuk]

Fordította: Székely István

A protestáns Bibliatársulatok statisztikája szerint a Biblia – legalábbis részleteiben – 1978 nyelven látott napvilágot. A teljes Biblia 322 nyelven jelent meg, az Újszövetség 758 nyelven, a Biblia egyes részeit további 898 nyelvre fordították le. Legtöbb a bibliafordítás Afrikában, ott 566 nyelven jelentek meg bibliaszövegek. Ezt követi Ázsia 490 fordítással, majd Észak-, Dél- és Közép Amerika 414-gyel. A Csendes óceáni térségben 321, Európában 187 nyelven jelent meg a Szentírás. A Földön beszélt nyelvek száma a nyelvészek szerint 3-6 ezer között van. (M. Kurír)

Beszédvázlatok

Bárány Béla

Húsvétvasárnap

Eszköz: Egy szépen becsomagolt, masnival átkötött, feldíszített csomag, melyet a hitoktató beszéd alatt mindenki szeme láttára ünnepélyesen kinyit – de az üres.

Beszédvázlat:

Milyen sokszor voltunk mi is így! Vártunk valamit, előre örültünk valaminek, és aztán semmi se lett belőle. Csalódnunk kellett, mint most, ebben az esetben.

De fordítva is történhet: semmi különös nem várunk, és megtörténik a „csoda”, egy hihetetlennek tűnő esemény. (Példát lehet felhozni a gyerekek életéből.)

Valami hasonló történt azokkal az emberekkel is, akik Jézushoz tartoztak. Tőle valami rendkívüli dolgot vártak és csalódnuk kellett. Jézus a kereszten gonosztevők között halt meg. Azt hitték, hogy Isten cserbenhagyta Jézust is, őket is.

Az asszonyok az üres sír láttán megtudják az igazságot az angyaloktól. Isten teljesen más, mint mi emberek. Ma is. Pl. valaki súlyos betegségbe esik. Nem szidja Istent, hanem képes még betegségében is felvidítani másokat. Húsvétkor mindig valami ilyesmi történik: egy kilátástalan helyzet jóra fordul.

A feltámadott Jézussal ott találkozunk, ahol egyáltalán nem várnánk, mert az Úr minenütt ott van, ahol a reményt még nem adták fel, ahol az emberek ismét szeretettel fordulnak egymás felé.

Rejtvény:

... fel a kezekkel!	
(L nélkül)	Á S D
Megfejtés: Húsvét lényege! [egy szó]	

Húsvét 2. vasárnapja

Beszédvázlat (beszélgetés a gyerekekkel):

Képzeld el, hogy hazamész. Anya azt mondja: Képzeld, itt járt a hitoktató atya. Eljött, hogy felköszöntsön a névnapodon. Szívesen találkozott volna veled. – Mit gondoltatok erről? (Talán bosszankodnál, hogy miért nem voltál itthon. – De lehet, hogy kételkednél benne, hogy valóban jártam-e nálatok?)

Az evangéliumban egészen másképpen történtek a dolgok. Ki jött az apostolokhoz? – Ki nem volt velük? Miért nem hitt Tamás?

A hitoktató atya másodszor is eljön hozzátok. Meghallotta, hogy szomorú voltál az elmaradt találkozás miatt, vagy bosszankodtál, amiért nem tartózkodtál otthon; így csak MIATTAD jön el. Örülsz ennek és meghatódsz.

Valami hasonló történt az evangéliumban is, amikor Jézus másodszor jelent meg apostolai körében Tamás miatt.

Rejtvény:

ÉN URAM...

(Ki mondta?)

BOLDOGOK, AKIK NEM LÁTNAK..

(Ki mondta?)

*Egészítsd ki a mondatokat, és írd oda,
hogy ki mondtal*

Húsvét 3. vasárnapja

Eszköz: egy akvárium, halakkal

Beszédvázlat:

A hal a keresztények titkos jele. A hal görög nevének betűire, azok jelentésére utal: Jézus Krisztus, Isten Fia, Megváltó.

Jézus a HAL, a mi Megváltónk.

A déltengeri halaknak mindig ugyanolyan hőmérsékletre, megre van szükségük, különben tönkremennek, elpusztulnak. Vigyáznunk kell, hogy a Jézus iránti szeretetünk ne hagyjon alább.

Víz nélkül nem tudnak élni a halak, mert beszáradnak kopoltyúik, amelyekkel lélegeznek. Nekünk is megfelelő környezetre van szükségünk, hogy testileg-lelkileg épek legyünk.

A halak közösségben élnek, nagy családokban. Így figyelmeztethetik egymást a veszélyre. Mi is minden vasárnap megéljük közösségünket itt a templomban.

Rejtvény:

**MIN
D VER (más szóval) + T**

*Feltámadása után Jézus nem csak egyhelyen,
hanem..... jelen van.*

A rejtvényeket kellő számban sokszorosítjuk és a diákmisén kiosztjuk. A következő vasárnap megfejtéssel együtt összeszedjük. Időszakonként jutalmazzuk a legjobbakat. (Jó eszköz a figyelemfelkeltésre, az ellenőrzésre, az aktivizálásra.)

Bibliai Album

JÉZUS NYOMÁBAN

I. rész

sok, hasznos információval
144 beragasztható színes képpel
a Szentföldről és Jézus életéből

Ára: 10 Ft (album)

matricás tasakok (6 kép) 25 Ft

Az album és a teljes képsorozat
100 Ft kedvezménnyel (450 Ft-ért)
kapható és megrendelhető:

Szent Jeromos Bibliaközpont
1063 Budapest, Teréz krt. 28. I. em. 6.

Társulatunk

Bibliaközpont

Társulatunk életében újabb döntő nap érkezett el február 1-én, amikor sikerült megvásárolnunk egy Teréz körúti lakást központi irodahelyiség számára. Az első emeleti lakás 46 m², másfél szobás, mellékhelyiségekkel. A kisebb szoba lesz az elárúsfőhely, a nagyobbat összejövetelei és tanácssteremnek fogjuk használni (kb. 30-40 személy befogadására alkalmas). Telefonvonallal együtt vettük át (132-22-60), – most abban reménykedünk, hogy a Posta nem fogja elvenni.

Önkéntes és fizetett munkatársaink mindent megtettek azért, hogy végre önálló irodánk lehessen. Külföldről is kaptunk némi segítséget. De a legtöbbet tagtársainknak és jótévőinknek köszönhetjük, akik a kevésből is önzetlenül adtak és adnak, hogy megteremthessük apostolkodásunk alapvető feltételeit.

Kedves Tagtársaink és Jótévőink! Fogadják őszinte köszönetünket, hogy a bibliaapostolság szent ügyét szívből viselik, és ezt a csodálatos lehetőséget megteremtették a közös munka számára.

Kérem Mindannyiukat, látogassák meg Bibliaközpontunkat (1066 Bp. Teréz krt. 28. I. em. 6.; nyitva kedden és csütörtökön 9-17-ig)! Tekintsék otthonuknak, amint az ügyet is sajátjuknak tekintik!

Kiseb átalakításokra, festésre-mázolásra szükség van, és ezek folyamatban is vannak – amennyire Társulatunk maradék pénzéből telik. Mindez a szükséges berendezésekkel együtt néhány százezer forintba fog kerülni. Ha tehát valaki segíteni tud még, forintjai beépülnek Társulatunk közös otthonába.

Munkatársaink

Jelenleg három fizetett munkatársunk van (fél állásban) és egy szervezőnk (társadalmi munkában). A Bibliaközpont vezetőjét, Pantó Esztert többen ismerik személyesen vagy levelezés útján. Két munkatársával lelkesen végzi munkáját.

Nagy örömről Székely István szervező munkatársunk sikerrel fáradozik azon, hogy kiépüljenek egyházmegyei központjaink, egyházmegyei koordinátorok vezetésével.

Folyóiratunk

A Jeromos füzetek 7. számát adhatjuk most Tagtársaink és Olvasóink kezébe. Bízunk abban, hogy sikerül hasznos írásokkal segítségére lenni a hitoktatóknak, lelkipásztoroknak és minden kedves Olvasónknak. – Sajnos, a nyomdai költség 66%-kal megemelkedett (az előfizetési összeg ezt már nem fedezi). Nagy

---

Társulatunk

---

segítséget jelentene, ha Olvasóink, Tagtársaink segítségével sikerülne többet eladni belőle.

Mindez persze érvényes egyéb kiadványainkra is. A Bibliai Atlaszt, képeslapjainkat, szórólapjainkat és az Alapítvány-csekket továbbra is bizalommal ajánljuk terjesztésre. Reméljük, Bibliai Képes Albumunk, amelyet a Dominó Kft.-vel közös kiadásban adtunk ki, megnyerte mindazok tetszését, akik megrendeltek. Ha elkel az 50 000 példány, a folytatását is ki fogjuk adni.

Középeurópai regionális értekezlet

A hat középeurópai és a három keleteurópai (- köztük természetesen a magyar -) bibliaközpont igazgatója márc. 10-én tartotta ezévi első megbeszélését. A Katolikus Bibliaszövetség ezen (közép- és keleteurópai) régiójának az ausztriai Klosterneuburgban lesz központi irodája, ahonnan a közös dolgokat, a támogatott kezdeményezések ügyeit intézik. – Az igazgatói konferencia legfontosabb témája az volt, hogy a központi iroda költségeit hogyan lehet majd előteremteni.

Tagságunk egy kis csoportja minden második héten [az év páratlan péntekjein du. 5-6-ig, Bp. VIII., Mária u. 20] imaórát tart, hogy Isten áldását kiesdje munkánkhoz, és imáiba foglalja minden egyes társulati Tagunk, Jötevőnk és Olvasónk személyes problémáit, gondjait. Kérjük, a távolból is kapcsolódjanak be ebbe a közös imába. – A közös ima erejét Társulatunk életében kézzelfoghatóan tapasztaljuk. Az alakulás óta eltelt idő alatt óvatos reményeinket messze túlhaladva sok segítséget kaptunk, és sok mindent tehettünk a Szentírás-központú keresztény élet terjedése, fejlődése érdekében.

Kérem, emlékezzenek meg imáikban halottainkról: Vajk Alajos plébános, Kelemen Vendel, Káplár László.

* * *

Az a támogató együttműködés, amely megnyilvánul Társulatunk tagjai és Füzetünk olvasói részéről levelek, javaslatok, kritikák, kétkezi segítség, ima, tagdíj, adomány és még sok más formában – igen nagy örömmel tölt el, és ezúton is szeretném mindezt a magam és mindannyiunk nevében szívből megköszönni.

Tarjányi Béla

SZENTÍRÁS ALAPÍTVÁNY

a katolikus bibliaapostolság támogatására

1063 Bp. Szív u. 51. sz.

***

Számla: 510-046528-1

OTP Köröndi körzeti fiók

1378 Budapest 64. Pf. 14.

A Szentírás Alapítvány célkitűzései:

a Szentírás olcsó kiadásainak támogatása
a készülő új bibliafordítás támogatása,
rászorulóktól és a külföldi magyarok területekről érkező
**megrendelések (Szentírás, Jeromos füzetek, biblikus
segédkönyvek) ajándékként való teljesítése**
a közelmúltban vásárolt **Bibliaközpontunkban**
irodánk felszerelése

Minden nagylelkű támogatást hálással fogadunk!

Új katolikus bibliafordítás

Társulatunk 1991. januárjában beadványban fordult a Magyar Püspöki Karhoz, jelezve, hogy nagyon időszert már egy új katolikus bibliafordítás készítése az eredeti héber, görög, stb. szövegek alapján.

A Püspöki Kar 1991. júniusában megtárgyalta beadványunkat, a kezdeményezést elismeréssel fogadta, és létrehozta a Püspöki Kar Bibliafordító Bizottságát. A Bibliafordító Bizottság püspök-elnöke dr. Pápai Lajos győri megyéspüspök, szakmai vezetője pedig dr. Rózsa Huba, az ószövetségi szentírástudomány tanára.

A Bizottság 1992. február 21-én megtartotta első ülését. A bizottság tagjai egyeztettek a fordítás általános szempontjait, megkezdték a tulajdonnevek és az alapvető bibliai fogalmak fordításának előzetes összehangolását. A fordítás előreláthatólag 5-6 év alatt fog elkészülni.

Megjelent

az Opálény-Balázs féle **Újszövetségi szövegmutató szótár** (konkordancia) második kiadása bibliapapíron, változatlan áron (400.- Ft)

az **Aranyvirág** című, közkezdelt kiadványunk (mesék felnőtteknek, gyerekeknek) első kiadása elfogyott. Megrendelőink szíves türelmét kérjük: Húsvét táján készül el a második kiadás. Sajnos, ennél a kiadványnál az eddigi árat nem tudjuk tartani. Új ára: 160.- Ft.

Szeretettel ajánljuk:

ÚT, IGAZSÁG, ÉLET – Ingyenes katolikus missziós folyóirat

Szétosztásra, terjesztésre ingyenesen megrendelhető.

Cím: Felsmann József 2092 Budakeszi, Postafiók 21

MOZDUL A FÖLD – A Katolikus Népfőiskolai Szövetség

kéthetente megjelenő újsága – Ára: 20 Ft [egész évre 480.- Ft]

Cím: 1126 Bp. Nagy Jenő u. 5. sz.

ZÁSZLÓNK – A Regnum Marianum havonta megjelenő lapja

fiatalok számára – Ára: 35 Ft [egész évre 450 Ft]

Cím: 1036 Bp. Kórház u. 37. sz.

HITÉLET – Katolikus családi folyóirat – Ára: 60 Ft (éves előfizetés 660 Ft)

Cím: Agapé Kft, 6725 Szeged, Mátyás tér 26

Dr. Jakubinyi György: **MÁTÉ EVANGÉLIUMA**

Az új magyar kommentársorozat első kötete.

Szent István Társulat, 1991 – Ára: 290.- Ft

Gyürki László: **A BIBLIA FÖLDJÉN** – Szentföldi útikalauz

Sz. G. E. K, 1990 – Ára: 160.- Ft

IGELITURGIKUS NAPTÁR 1992 – Könyvszolgálat, Pannonhalma

[Előjegyzési zsebnaptár a napi szentfrási olvasmányok

lelőhelyeivel, minden napra egy igével] – Ára: 29.- Ft

SZÍNES KÉPESLAPOK, KÖNYVJELZŐK szentfrási idézetekkel

a Szentfrás Alapítvány kiadásában

Ára: 9.50 ill. 5.50 Ft [10 db.: 75 ill. 40.- Ft]

A j á n l a t u n k

Újszövetségi Szentírás – 12. kiadás	175,-	Ft
Bibliai Képes Album 144 beragasztható képpel (teljes készlet, kedvezményesen)	450,-	Ft
Kis Bibliai Atlasz	248,-	Ft
Igeliturgikus naptár 1992	29,-	Ft
Opálény–Balázs: <i>Újszövetségi szövegmutató szótár</i> . . . . . (Hasznos segédeszköz szentírási szavak, kife- jezések előfordulási helyeinek kikereséséhez.)	400,-	Ft
Jeromos füzetek 1–6. szám	160,-	Ft
Képeslapok szentírási szöveggel (lev. lap 5 féle)	9,5	Ft
Könyvjelző (8 féle)	5,5	Ft
Az Aranyvirág (mesék kicsiknek és nagyoknak)	160,-	Ft
Die goldene Blume (mesék német nyelven)	50,-	Ft
Példabeszédek (bibliaórák)	200,-	Ft
Csodák (bibliaórák)	200,-	Ft
J. Vanier, <i>Találkozom Jézussal</i>	100,-	Ft
LOGOSZ (bibliai társasjáték 6 éves kortól)	499,-	Ft
MISSZIÓ (Pál apostol élete – társasjáték)	300,-	Ft

A fenti kiadványok megrendelhetők
a következő címen:

Szent Jeromos Bibliatársulat
BIBLIAKÖZPONT

1066 Budapest

Teréz krt. 28. I. em. 6.

Terjesztőinknek a kiadványok árából
(átlag 20%) kedvezményt adunk!

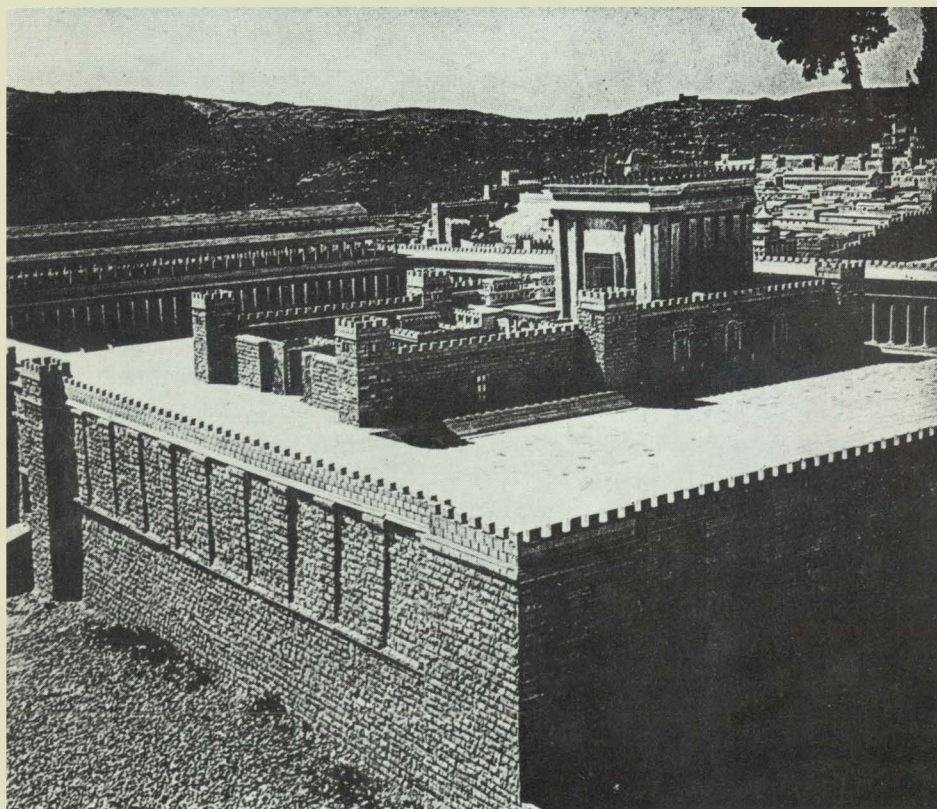
Verbum Domini

40.- Ft

Éves előfizetés 160 Ft (+ postaköltség)

A jeruzsálemi Templom Jézus korában

---

manet in aeternum
